

NÉPRAJZI MÚZEUM

1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.

E-mail: info@neprajz.hu

Telefon: 473 24 23

www.neprajz.hu

Amazónia – Utak az indiánokhoz

Időszaki kiállítás a Néprajzi Múzeumban

Látogatható: 2011. július 15. – 2012. október 26.

**Boglár Lajos néprajzkutató és Halmos István
népzenekutató piaroa indiánok között,
Paujil-patak, Venezuela, 1967-68,
ismeretlen személy felvétele**

Amazónia gyakran szerepel a híradásokban, az újságok címlapján. Hol páratlan természeti gazdagsága, hol ennek pusztulása, máskor meg rejtőzködve élő, „vad” lakói keltenek érdeklődést. Naponta hallunk egyedülálló növény- és állatvilágának fogyásáról vagy akár a Föld egészének légkörét is kedvezőtlenül befolyásoló folyamatokról.

A történetek ellen a helyszínen és világszerte tiltakozók között néha ott láthatjuk azokat az indiánokat is, akiknek az erdő ősidők óta otthonuk.

Létezésük összefonódik az őket körülvevő, megélhetésüket biztosító természettel, erdő és ember sorsa párhuzamosan alakul.

A világ legnagyobb egybefüggő esőerdeje az őstermészet szimbólumává vált, amelynek sokak képzeletében, ismereteiben két arca van. Az egyik az érintetlen természet, növények és állatok számtalan fajának háborítatlan birodalma. A természettel harmóniában élő emberek számára bőséges élelmet adó, kényelmes lakhely, ahol a megélhetés különösebb erőfeszítés nélkül lehetséges. A számos nép mitológiájában föllelhető aranykor, a paradicsomi állapotok maradványa.

Másik arca az ellenséges, félelmetes, kiismerhetetlen dzsungel, a zöld pokol. Halálos betegségeket okozó rovarok, mérgező növények, vérszomjas vadállatok otthona. A behatolót az erdő sűrűjében élő, civilizációt nem ismerő, harcias bennszülöttek támadhatják meg, akiktől nemrég még kannibalizmus sem volt idegen.

A valóságban az esőerdő a törvényeit ismerő és tiszteletben tartó ember számára évezredek óta lakható terület. A régészeti leletek tanúsága szerint mintegy tízezer éve élnek itt emberek.

Azonban a jellegzetesnek tartott, kizárólag zsákmányolásból élő vadász képe csak néhány elszigetelt csoportra jellemző, akik a közlekedési útvonalat jelentő folyóktól távoli erdőket és a peremterületeket lakják. A nagy többség földművelő, táplálkozásuk alapját a kertjeikben termesztett, háziasított növények adják.

Piaroa Erdei Szellem maszk,
Venezuela, 1960-as évek,
Boglár Lajos gyűjtése,
Roboz László felvétele

Piaroa férfi pekarimaszk alapját fonja,
Temblador-patak, Venezuela, 1967-68,
Boglár Lajos felvétele

Egészen a legutóbbi évtizedekig, körülbelül a 20. század közepéig egyre csökkenő számban, de még létezett itt egy olyan életmód, amely az európai civilizációtól viszonylag érintetlen maradt, és lényegében nem sokban különbözött attól, mint amit az utazók akár száz évvel korábban is leírtak. Még napjainkban is vannak olyan, az őserdő mélyére visszahúzódott kisebb csoportok, amelyek igyekeznek ezt az életformát fönntartani, a külvilággal való kapcsolatot pedig elkerülni.

Időről időre fölbukkanhat a híradásokban egy-egy szenzációsnak kikiáltott légi felvétel, amely az erdő mélyén megbúvó kunyhót mutat: ismeretlen törzset fedeztek föl!

Természetesen ma már nincs ilyen; a civilizációval soha, semmilyen kapcsolatba nem került, valóban érintetlen csoportokat nem találhatunk.

A kiállítás célja kettős: egyrészt be kívánja mutatni azt a hagyományos őserdei életformát, amely a napjainkban bekövetkező változások kiindulópontja volt, másrészt érzékeltetni kívánja azokat a történeteket, amelyek az utóbbi évtizedekben zajlanak e területen. A Magyar Természettudományi Múzeum és a Greenpeace közreműködésével létrejött kiállítás tematikája ennek megfelelően három egységből tevődik össze. Az elsőben bepillantást nyerhetünk Amazónia természetrajzába, főként állatvilágának néhány érdekes példányán keresztül.

Piaroa kardísz papagájtollakból és üveggyöngyökből,
1950-es évek, Baumgartner János gyűjtése,
Sarnyai Krisztina felvétele

A kiállítás gerincét az 1960–1970-es évekből származó néprajzi anyag adja, amely a tradicionális őserdei életforma tárgyait vonultatja föl.

Megpróbálja érzékeltetni azt a tényt, hogy az „édeni” környezetben csak jól alkalmazkodó, folyamatosan földet művelő kis csoportok tudtak életben maradni.

A civilizáció elkerülhetetlen behatolása az őslakók számára ma alapvetően kétféle választási lehetőséget enged. Az amazóniai országok államai természetvédelmi parkokat hoznak létre, amelyek az indiánok számára is biztosíthatják a visszavonulást, a hagyományos életforma megőrzésének lehetőségét. Legtöbbjük azonban valamilyen mértékben asszimilálódik, könnyebben elérhető településekre költözik, ahol oktatásban és orvosi ellátásban részesülhet. Növénytermesztésükkel bekapcsolódhatnak a környező lakosság ellátásába, hagyományos tárgyaikat pedig népművészeti termékként árusíthatják. A turizmus a Földnek ezt a legegzetikusabb helyét is elérte, folyami túrák, őserdei luxusbungalók és sámánwellness vonzzák a vastagabb pénztárcájú utazókat.

Az erdő fogyása az egész Föld klímáját érintő folyamattá válhat, ezért a helyszínen és világszerte is számtalan mozgalom lép föl a civilizáció ilyen terjeszkedése ellen. A kiállítás utolsó része ezzel a témával foglalkozik.

A kiállítás kurátora: Főzy Vilma